

PRADŽIA: UTOPIJA VIRSTA TIKROVE

Kotryna Džilavjan

Pirmiausia buvo vieta. Panaši į mitines vietas: nelengvai įžengiama, slėpininga ir klaidi, amžina laike ir erdvėje, esanti visur ir niekur – *in the middle of nowhere*². Ūksminga, kažko laukianti giria su virsmo, prabudimo nuojauta.

Aibė senų mitų pasakoja apie herojaus žygį į tolimą, svetimą, budriausių sargų sergimą kraštą. Vieta nereikia vien tik veiksmo fono; ji pati yra gyvas organizmas, herojaus išbandymas ir tikslas. Atrasti ir įveikti ją prireikia fizinių jėgų, proto bei valios pastangų arba magiškų daiktų pagalbos: Hermio sandalų, Ariadnės siūlo, Orfėjaus arfos garsų. Vieta nenoriai priima, bet ir ištrūkti nebeleidžia – tokia yra jos atskleidimo kaina.

Čia aprašoma giria daug jaunesnė už visas archajiškas mitų buveines, tačiau nenusileidžia joms traukos galia. Šiame pasakojime apie pradžią yra ir pagrindinis veikėjas, jau mūsų laikų herojus – jaunas maksimalistas su aistringa idėja ir ryžtu ją įgyvendinti. Jis ieškojo, surado ir įžengė girion; pati vieta jį įtraukė tarytum akivaras, kad užkerėtų ir paliktų sau visiems laikams. Taip prasidėjo viena įstabi istorija apie gamtą ir meną, apie žmogų ir jo gyvenimo tiesą, apie kasdienę kovą už ilgai išliekančias, visiems brangias vertybes. Tai – istorija apie Europos parką.

Šiandien smalsu sklaidyti nespaltotas fotografijas – pirmųjų tikslingos veiklos žingsnių Europos parke liudytojas. Nuotraukas, kuriose matyti brūzgynai, pažliugusios klampynės, žemių sankaupos, sausuolių laužai ir vienui vienas užsispyręs žmogus su kirviu. Netoli Vilniaus Gintaro Karoso atrastas apleistas miškas po keletą metų trukusio medžių retinimo, grunto sausinimo, vandens telkimo buvo prikeltas naujai būčiai, įgijo viešo miško parko veidą.

Erdvei įgaunant naują, švarią formą, ji jau turėjo tapatybę, susijusią su geografine padėtimi. Vieta pasislinko:

THE BEGINNING: WHEN UTOPIA BECOMES REALITY

First it was the place itself. It looked like mythical places: hardly passable, mysterious and easy to get lost in, eternal in time and space, present everywhere and *in the middle of nowhere*. Shady waiting wood with a feeling of transition and awakening.

Many old myths tell us about a hero travelling to a distant and strange land protected by wide-awake guards. A place is not only a setting for action. It is a living organism, a hero's testing and goal. Its discovery requires physical strength, mind and will efforts or a help from magical items: Hermes' sandals, Ariadne's thread or sounds of Orpheus harp. The place is not really welcoming but difficult to get out too – it is the price you pay for its discovery.

This wood we describe is much younger than any of the archaic mythical locations but its pull is as strong as theirs. This story about the beginning has the principal character, a hero of the present time, a young over-achiever with the passionate idea and determination to realise it. He was looking for, found and entered the wood. The place itself pulled him like a quagmire to cast a spell and keep him there forever. This was how a wonderful story began about nature and art, a man and the truth of his life, about a daily fight for long-lasting and precious values. It is a story about Europos Parkas.

Now, it is interesting to leaf through black and white photos – witnesses of the first steps of the aimed activity in Europos Parkas. Photos of the scrubs, squishy swamps, piles of dirt, deadwood bonfires and alone stubborn man with an axe. A few years of deforestation, soil drainage and water collection had passed and a shabby wood found by Gintaras Karosas near Vilnius was resurrected for a new life as a public wood park.

the middle of nowhere atsidūrė *in the middle of Europe* – Europos vidury. 1989 metais Prancūzijos Nacionalinio geografijos instituto (*Institut Géographique National*) mokslininkas Jeanas-George'as Affholderis apskaičiavo Europos centrą esant Lietuvoje. Tuo metu šis faktas dar buvo mažai viešinamas ir neveikė kaip šalies įvaizdžio kūrimo priemonė.

Gintaras Karosas *Kai 1987 metais sumaniau kurti skulptūrų parką gamtoje, prancūzų geografai dar nebuvo paskelbę savo apskaičiavimų. Tačiau jau tuomet žinojau, kad Europos centras yra prie Vilniaus – šis faktas buvo užfiksuotas tarpukario vadovėliuose. O tikrosios koordinatės, prancūzų dar kartą patikslintos 2004 metais, yra vos už pusantro kilometro nuo Europos parko. Ši geografinė idėja man pasirodė esminga semantiškai – skulptūrų parkas Europos viduryje. Todėl pradėjau ieškoti vietos aplink Vilnių, kurioje vyrotų gera aura. Vengiau urbanistinio peizažo, nes jis veikia ir užgožia gamtą. Vietos pagal tokius kriterijus ieškojau ilgai – apie metus.³*

Tai, kas buvo pakrašty, atsidūrė centre. O buvimas centre įpareigoja – įprasminti, pažymėti, paversti vietą reikšmingu ženklu. Įvyko atrastos teritorijos įvietinimas: Europos parkas ėmėsi reprezentuoti centro idėją, su ja susitapatino, mentaliai perkėlė ir įtvirtino vidurio tašką tiesiog naujajame, augančiame skulptūrų muziejuje po atviru dangumi. Dabar nebe taip svarbu, kad tikrasis Europos centras plyti šiek tiek nuošaliau ar kad tokio pobūdžio atradimai yra hipotetiški, paremti kintančiais geografiniais skaičiavimais. Pradėta kalbėti apie kitokį centrą – modernios skulptūros židinį, kuriuo po truputį tapo Europos parkas.

GK *Europos centro idėja Lietuvoje galėjo neprigyti apskritai, bet esu tikras, jog Europos parkas ir jame vykstanti meno sklaida prisidėjo, kad šis faktas įsišaknytų gyventojų sąmonėje. Šios idėjos integravimas į savivoką bei identitetą niekada nebuvo tik tuščia deklaracija. Dėl jos į Lietuvą važiavo menininkai, čia gyveno, kūrė. Tai gyvas procesas, kuris pamažėle sukūrė tam tikrą vertybę po Europos centro ženklu. Vertybė išlieka ir byloja apie idėją. Taigi viena mūsų veiklos pasekmių – patikėjimas, kad esame centre, indėlis į europietiško identiteto formavimąsi.*

1991 metais čia atsirado pirmoji skulptūra – Gintaro Karoso *Europos parko simbolis*. Balta, minimali, lakoniško

With the new and clean shape the space acquired a new identity related to its geographical location. The place has shifted: from *the middle of nowhere* it ended up *in the middle of Europe*. In 1989, Jean-George Affholder, a scientist at the French National Geographic Institute (*Institut Géographique National*), determined that the geographical centre of Europe was located in Lithuania. At that time this fact was little publicised and was not employed for the creation of the country's image.

Gintaras Karosas *In 1987 when I decided to open a sculpture park in the nature, the calculations of the French geographers had not been published yet. However, I already knew that the centre of Europe was near Vilnius – this fact was mentioned in interwar textbooks. The real coordinates specified by the French once again in 2004 are 1.5 km away from Europos Parkas. This geographical idea seemed to me semantically important – a sculpture park in the middle of Europe. So, I started looking for a place near Vilnius with a good aura. I was avoiding urban background as it affected and upstaged the nature. It took a while – around a year – for me to find a place meeting these requirements.²*

What was in the periphery ended up in the centre, and being in the centre binds to give a meaning to, mark and turn the place into the important sign. The newly-found territory was seated: Europos Parkas started representing the centre's idea. It identified itself with it; mentally transferred and rooted the central point in a new, growing open-air sculpture museum. Now, it is not that important that the centre of Europe is a little bit further or that such discoveries are hypothetic, based on changing geographical calculations. Later, the idea of a different centre – the heart of modern sculpture – started, and Europos Parkas gradually became the one.

GK *Lithuania could neglect the idea of the centre of Europe. I believe that Europos Parkas and the spread of art in it helped to root this fact in people's consciousness. Integration of such idea into self-image and identity has never been only an empty declaration. It brought artists to Lithuania, where they lived and created. It is a living process which has slowly created a certain value under the sign of Europos Parkas. The value survives and tells of the idea. Hence, one of consequences of our activity is the belief that we are at the centre, contribution to the formation of the European identity.*

silueto skulptūra tapo Europos parko logotipo modeliu. Jos eksponavimas – pleištinio akmens metafora, simbolinis veiksmas, davęs pradžią skulptūrų muziejui.

Apmąstydamas, kokia turėtų būti pradinė Europos parko ekspozicija, G. Karosas surengė pirmąjį tarptautinį skulptūros simpoziumą tik ką nepriklausomybę atgavusioje šalyje⁴. Į Europos parką tuo metu (1993) atvyko dešimt Lietuvos, Vengrijos, Graikijos, Suomijos, Armėnijos ir JAV skulptorių, kurie sukūrė skulptūrų iš medžio ir akmens. Po šio bendro kūrybinio proceso Europos parkas jau galėjo atsiverti lankytojams ir pristatyti pirmąją, tuomet dar itin kuklią, tradicišką, mažai kam žinomų autorių skulptūrų kolekciją.

GK *1993 m. buvau penkto kurso skulptūros studentas Dailės akademijoje. Rengiausi pirmajam simpoziumui būsimajame skulptūrų parke, pagalbon kviečiausi savo mokslo draugus. Rašėme laiškus įvairioms pasaulio kūrybinėms sąjungoms, pasakojome, kad prancūzai nustatė Europos centrą Lietuvoje ir mes norime tai įprasminėti meno kalba. Kvietimus spausdinome ant Europos parko blankų su logotipu, nors tuo metu net nebuvo įregistruvę įstaigos. Pamenu, kaip ant kiekvieno kvietimo pasirašinėčiau juodu tušu, kaligrafiškai. Kadangi neturėjome ryšio priemonių, nurodydavome studijų draugo grafiko Arūno Gelūno nuomojamo buto šeimininkės telefono numerį. Galų gale sulaukėme: į Lietuvą pirmą kartą atvyko užsienio menininkai kurti simpoziume. Apgyvendiname tą gausybę skulptorių po visą administracinį Europos parko pastatą, patys gaminame maistą, ieškojome, kas galėtų juos pavežioti po Lietuvą, suruošėme kultūrinę programą. Buvo daugybė dalykų, kuriuos teko daryti pirmą kartą, be patirties, pažinčių ir pavyzdžių. Viskas prasidėjo nuo nulio.*

Garsiausių pasaulio skulptūrų parkų istorija patvirtina, kad sukurti ir išlaikyti parką, siekti reputacijos bei valstybės paramos paprasčiau turint institucinį postūmį ir globą. Šis modelis visiškai negaliojo Europos parkui, nes jo įkūrėjo G. Karoso sumanymai nuo pat pradžių kėlė pasipriešinimą net kultūrinėje erdvėje. Tuometis Vilniaus dailės akademijos studentas G. Karosas pristatė pirmojo tarptautinio skulptūros simpoziumo idėją akademijos vadovybei, tačiau nesulaukė reikiamo palaikymo.

GK *Ruošdamasis simpoziumui Europos parke, tikėjauosi gauti akademijos rekomendacijų, kad būtų lengviau ieškoti rėmėjų. Įsivaizduokime tų laikų situaciją – posovietinė Lietuva, žmonės vis dar apėmęs sąstingis. Sulaukiau tokios*

In 1991, the first sculpture – *Symbol of Europos Parkas* by Gintaras Karosas – found a home here. A white, minimal sculpture with a laconic silhouette became a model for the logo of Europos Parkas. Its display is a metaphor of a wedge-shaped stone, a symbolic act which gave rise to the sculpture museum.

Thinking what the first exposition of Europos Parkas should be, Gintaras Karosas held a first international sculpture symposium in a country which had just restored its independence³. At that time (1993), Europos Parkas was visited by ten sculptors from Lithuania, Hungary, Greece, Finland, Armenia and the USA, who created sculptures out of wood and stone. After this joint creative process Europos Parkas was ready to open its doors for visitors and present the first – very modest as yet – traditional collection of sculptures by little known authors.

GK *In 1993, I was a fifth-year sculpture student at Vilnius Academy of Arts. I was preparing for the first symposium in a future sculpture park, so I asked my group mates for help. We were writing letters to various international art associations, telling that the French had determined that the geographical centre of Europe was located in Lithuania, and we would like to express it in the language of art. We printed invitations on Europos Parkas letterheads, even though the entity had not been incorporated yet. I remember putting my calligraphic signature in black in on every invitation. Since we had no communications, we would indicate the telephone number of the landlord of our university friend, graphic designer Arūnas Gelūnas. And finally we made it: for the first time foreign artists came to Lithuania to create in a joint symposium. We accommodated all these sculptors in the administration building of Europos Parkas, we cooked for them, looked for someone to drive them around Lithuania, prepared a cultural programme. There were a lot of things that we had to do for the first time, without any experience, contacts or examples. Everything started from nothing.*

The history of the best-known sculpture parks proves that it is easier to set up and maintain a park, to seek for reputation and state support when you have institutional impulse and protection. This model could not be applied to Europos Parkas at all, since from the very beginning the ideas of its founder Gintaras Karosas invoked resistance even in the cultural environment. Gintaras Karosas, then a student at Vilnius Academy of Arts, presented the idea of the first international sculpture symposium to the

vadovų nuostatos: nei šis, nei tas studentui pačiam kviesti užsienio menininkus, nes tai esą tik pačios Dailės akademijos arba Dailininkų sąjungos prerogatyva. Buvo primygtinai siūloma pasitelkti studijų draugus ir įgyvendinti simpoziumą vietiniu lygiu. Mane svarstė katedroje ir Akademijos senate kaip iššokėlį, kuris „užtrauks didelę gėdą nepriklausomai Lietuvai“.

Tuo pat metu rengiausi ne tik simpoziumui, bet ir diplominio darbo gynimui. Sukūriau „Europos centro monumentą“, vieną pirmųjų kraštovaizdžio kūrinių Lietuvos istorijoje, kuriam buvo panaudotas žemės reljefas: pieva, smėlio laikrodžio formos žemės kauburėlis. Suprantu, kad to laiko figūratyvinės skulptūros kontekste kūrinys atrodė keistai. Po peržiūros sužinojau netikėtą naujieną – esu pašalintas iš akademijos dėl nepatenkinamo diplominio darbo. Patyriau šoką, pasijutau tarsi vakuume: buvo vėlyvas pavasaris, jau po kelių savaitžių turėjo įvykti simpoziumas. Jaučiausi be pagrindo po kojomis, be diplomo, be statuso, o čia atvažiuoja užsienio menininkai... Tik gerokai vėliau Akademijos vadovai pripažino, jog su manimi buvo pasielgta neteisingai. Paradoksas, kad tai tuomet buvo progresyviausia mokslo institucija šalyje su neseniai suburta nauja profesūra, turėjusia būti atvira naujoms mintims.

Precedento neturintys reiškiniai visada sulaukia aplinkos pasipriešinimo. Tais laikais ryškesnių nevyriausybinų iniciatyvų, išskyrus „Life“ festivalį, nebuvo. Nuolat susidurdavau su įtarimu – kam tau reikia kurti tą parką, kam tas skulptūras statyti? Mano noras įgyvendinti savo gyvenimo programą, susijusią su tam tikra vieta ir jos įprasminimu, nesulaukė pritarimo. Kąkadada mano tikslo negalėjo suprasti ne tik Lietuvos, bet ir UNESCO biurokratai. Apie Lietuvos, kaip Europos centro, idėją tuo metu žinojo tik keli geografai, o visiems kitiems tai atrodė fikcija, nesąmonė, kurią atėjęs porina kažkoks vaikinys. Politikai Europos parką ėmė viešai minėti ir pripažinti tik apie 1996 metus. Iki tol mažai kas tikėjo mano sumanymu, bet per stebuklą turėjome nuostabių rėmėjų, kurių dėka pradžioje laikėsi Europos parkas.

Nenuostabu, kad tuomečio politinio, ekonominio, vertybinio virsmo metu Gintaro Karoso idėjos atrodė fantastinės, įtartinos ar nepagrįstos. Nepasitikėjimas savoje šalyje nublūgo jau gerokai įsibėgėjęs Europos parko veiklai. Lietuvoje Europos parko įkūrėjas ir kraštovaizdžio autorius tinkamai įvertintas tik 2006 metais. Gintaras Karosas tuomet pelnė Nacionalinę kultūros pažangos premiją už muziejaus po atviru dangumi įkūrimą bei pasaulinės patirties ir savo talento sklaidą ugdant Lietuvos ateities kartas.

management of the Academy, however, it did not receive the proper support.

GK *When preparing for the symposium in Europos Parkas, I hoped to receive recommendations from the Academy so that it would be easier to look for sponsors. Let's remember the situation at that time – post-soviet Lithuania, people still overcome by stagnation. The management's attitude was that a student should not invite foreign artists by himself as it was the prerogative of the Academy of Arts or the Artists' Association. They urged to include group mates and organise the symposium at the local level. I was considered in the department and at the Senate of the Academy as a whippersnapper, who "would bring huge shame to the independent Lithuania".*

At that time I was preparing not only for the symposium, but for defence of my final project, too. I created the Monument of the Centre of Europe, one of the first landscape pieces in the history of Lithuania, using the land relief: meadow, hourglass-formed pile of soil. I do understand that in the context of then figurative sculpture it seemed strange. After the review, I received unexpected news – I was expelled from the Academy as a result of unsatisfactory final project. I was in shock, like in a vacuum. It was late spring, a few weeks before the symposium. I felt the ground move under my feet, I was without a diploma, without a status and foreign artists were on their way... Only much later the heads of the Academy acknowledged that it was not fair what they had done to me. Paradoxically, it was the most progressive higher institution in the country with a newly formed panel of professors, who should have been open for new ideas.

Unprecedented phenomena have always evoked resistance from the environment. Back then, the Life festival was the only progressive non-governmental initiative. I was always met with distrust – why do you need that park, why to build those sculptures? My desire to implement my life program related to a specific site and giving a meaning to it was not welcome. Sometime, my goal could not be understood not only by the Lithuanian but also by UNESCO bureaucrats. Only a few geographers knew about the idea of Lithuania as the centre of Europe, while the rest of them looked at it as a fiction, nonsense told by some guy. Politicians started talking and acknowledging Europos Parkas in public only around 1996. Until then, few people believed in my idea. It was a miracle that we had such wonderful sponsors who supported Europos Park at very the beginning.

It is no surprise that during the political, economic and

GK *Skulptūrų parkas man niekada nereiškė tik savo ambicijos patenkinimo. Svarbiausias mano veiklos aspektas – darbas Lietuvai. Patriotizmas šiais laikais – gerokai nuvalkiota, sunkiai apibrėžiama, dažnai nuvertinama sąvoka. Vis tiek laikausi minties, kad Europos parkas yra prasmingas tiek, kiek jis svarbus visuotiniu, visuomeniniu atžvilgiu.*

Mano senelis Vladimiras, matininkas, nuo 1920 iki 1944 metų dirbo valstybės tarnautoju – Žemės tvarkytoju Utenos apskrityje, Smetonos Lietuvoje. Senelis 1931 metų vasario 16-ąją Respublikos prezidento buvo apdovanotas kunigaikščio Gedimino ordinu už nuopelnus Lietuvai. Senelė buvo kilusi iš bajorų, turėjusių dvarelius Utenos ir Panevėžio apskrityse. Šeima buvo įtraukta į tremtinių sąrašą, tačiau laiku pasitraukė į Vokietiją, vėliau į Kanadą. Lietuvoje pasiliko ir į Sibirą buvo ištremtas mano tėvas – tuomet paauglys. Jį paleido po metų kaip nepilnametį, tačiau sovietmečiu laikė teistu.

Traumų paženklinta giminės istorija yra dar viena priežastis, kodėl norisi dalyvauti Lietuvos kraujotakoje. Emigracija, savo energijos atidavimas kitur man atrodo beprasmiškas. Materialios vertybės yra tikslų piramidės apačioje, o jos smaigalyje – ne vien savirealizacija, bet ir troškimas prisidėti prie pozityvių šalies procesų.

Pradėjus vystyti Europos parko viziją, dar reikėjo viską įteisinti, administruoti ir įgyti reputaciją. Vienu metu vykdoma daugialypė veikla mezgėsi kryptingai ir kartu gaivališkai, kaip ir daugelis utopinių idėjų, kurios įgauna racionalų kūną tik kūrimosi procese. Tolimesnis parko plėtojimas ir toliau visiškai priklausė nuo Gintaro iniciatyvos bei užsispyrimo. Sėkmingiausi užsienio šalių skulptūrų parkai buvo suformuoti pasitelkus specialistų komandas. Tuo tarpu Europos parkas atspindi menininko-administratoriaus modelį, vieno žmogaus universalizmą: Gintaras Karosas ir vadovauja įstaigai, ir pats kuria. Ne tik atskiras parko skulptūras, bet ir vientisą kraštovaizdžio architektūrą, projektuoja parko pastatus. Stebint Gintaro darbą, kyla klausimų, kas sužadino tokį absoliutų atsivimą vieninteliu gyvenimo projektui.

GK *Kodėl skulptūrų parkas, kodėl aplinkos kūrimas gamtoje? Įtakos turėjo mano vaikystė: visas ikimokyklinis gyvenimas praėjo vienkiemyje prie kalvos ir miško. Gamtoje jutau tikrumą, tiesą. Mėgau piešti gamtos, miškų vaizdus: tušu ir plonyte plunksna kurdavau vieną piešinį po penkiasdešimt, šešiasdešimt valandų, o laiką žymėjau kitoje lapo pusėje... Man tai buvo tarsi liudijimas, jog nesiblaškau, neikvoju laiko veltui. Jau tada tvirtai žinojau, kad būsiu menininkas, todėl*

value transformation the ideas of Gintaras Karosas seemed to be fantastic, suspicious and unreasonable. The distrust demonstrated in the home-country went down only much later, long after the activity of Europos Parkas was well under way. It was only in 2006 that Lithuania properly acknowledged the founder and creator of Europos Parkas. Gintaras Karosas was given the National Cultural Award of Advancement for the establishment of the open-air museum and spreading of the global experience and his talent in education of the Lithuanian future generations.

GK *The sculpture park has never been only about meeting my ambitions. The most important aspect of my activity has always been working for Lithuania. Nowadays, patriotism is a pretty worn-out, difficult-to-define and often underrated concept. And still I believe that Europos Parkas is meaningful to the extent it is significant universally and socially.*

From 1920 to 1944 my grandfather Vladimiras, a surveyor, worked as a civil servant – a land manager at Utena County in Smetona's Lithuania. On 16 February 1931, he was awarded by the President of the Republic with Gediminas medal for merits to Lithuania. My grandmother descended from the nobles who had manors in Utena and Panevėžys Counties. She and her family were in a list for exiles, however, they moved to Germany and then to Canada in good time. My father, a teenager at that time, stayed in Lithuania and was exiled to Siberia. Being a juvenile, he was released in a year, but had a criminal record during the whole Soviet period.

The trauma marked history of my family is another reason why I want to be a part of Lithuania's life. Emigration, giving away your energy elsewhere seems so pointless to me. Tangibles are at the bottom of the pyramid of objectives, while at the top of it – not only self-realisation, but also desire to contribute to the positive processes in the country.

The development of the vision of Europos Parkas also needed legal framework, administration and building up reputation. Simultaneously performed multiple activities were smoothly and elementally developing as many utopian ideas that acquire a rational body only during the creation process. Further development of the park was still completely dependent on Gintaras' initiative and determination. The most successful foreign sculpture parks have been formed with a help of professionals, while Europos Parkas represents the artist-administrator model, versatility of one man: Gintaras Karosas is the head of the

tie piešiniai yra man svarbi praeities dalis. Piešdavau gana savotiškai – pirmiausia sukurdavau aplinką, foną ir tik po to objektą. Jau tuomet siekiau užmegzti ryšį su gamta meno priemonėmis ir kurti kraštovaizdį – tada dar tik popieriaus lapo plokštumoje.

Puoselėdamas savo idėją, G. Karosas konceptualiai formavo parko kraštovaizdį, kuriame klojosi natūralaus ir kultūrinio peizažo vertės, kūrė būsimų statinių projektus, vieną po kitos realizavo specifinės vietos skulptūras ir ieškojo strategijų, kaip parką paversti visuotinės reikšmės objektu. Europos parkas, skeptišką aplinkos poziciją kelęs sumanymas, ilgainiui virto viešąja įstaiga, organizuota struktūra, kuri kaupia, saugo ir eksponuoja meno kūrinius, plėtoja edukacinę veiklą, t. y. atlieka muziejaus funkcijas.

Gana greitai Europos parke išryškėjo strateginės veiklos kryptys bei kraštovaizdžio formavimo gairės. Svarbiausia jų – kurti muziejų kaip vientisą gamtos ir meno ansamblį. Europos parke stipriai akcentuojamas kūrinių ir gamtovaizdžio ryšys, skulptūros eksponuojamos imant domėn reljefo, peizažo specifiką ir jo pritaikymo galimybes. Menininkai skatinami kurti interaktyvius, publiką įtraukiančius darbus, specifinės vietos, žemės meno kūrinius, skirtus ar pritaikytus konkrečioms parko erdvėms. Išskirtinis Europos parko bruožas – dėmesys erdviniam skulptūros kontekstui, tinkamam eksponavimui. Nauja kraštovaizdžio kokybė kuriama pasitelkiant skirtingus meninės raiškos būdus, kiekvienai atskirai erdvei suteikiant savitą charakterį. Todėl Europos parko kraštovaizdžiui būdinga naratyvo polifonija, sukurianti įvairius meninio dialogo būdus.

Parko vaizdinių įvairovę patvirtina ir kelias modernaus meno tendencijas pristatanti kolekcija. Ji vis gausėja rengiant skulptūros plenerus, organizuojant rezidencijas, vykdant specifinius projektus su Lietuvos ir pasaulio skulptoriais. Vienas dažniausiai parke praktikuojamų skulptūrų paieškos būdų – tarptautiniai simpoziumai. Įprastai per simpoziumus sukurti kūriniai pasilieka skulptūrų parke. Pirmieji simpoziumai atspindėjo tradicinės dailės tendencijas, modernistinės skulptūros patirtį, o paskutiniuosiuose daugėjo šiuolaikinio meno apraiškų.

Kitas eksponatų paieškos kelias – individualūs skulptūrų užsakymai, specialių projektų įgyvendinimas, skulptūros konkursų inicijavimas. Gintarui Karosui pavyksta ypač ambicingi sumanymai, tokie kaip bendradarbiavimas su šiuolaikinio meno garsenybėmis – Dennisu Oppenheimu, Magdalena Abakanowicz, Solu

establishment and the artist too: the creator of individual sculptures in the park and the designer of the landscape entity and park buildings. Looking at Gintaras' work, you ask yourself where this absolute dedication for the sole life project comes from.

GK *Why a sculpture park? Why creating the setting in the nature? It comes from my childhood. I spent my all pre-school life in a farmstead at a hill and a forest. I felt that the nature was full of authenticity, full of truth. I was very fond of drawing nature and forest: using a thin feather I would spend fifty–sixty hours to one drawing, indicating the number of the hours on the overleaf... It was like a confirmation for me that I did not flounce or waste my time for nothing. Even back then I was sure that I would be an artist, so those drawings make very important part of my past. My drawing technique was rather odd – I would start with the background and then move to the object. I was trying to connect with the nature using artistic means and to create landscape – just that then it was only on a piece of paper.*

Fostering his idea, Gintaras Karosas followed the concept of forming the park's landscape full of natural and cultural scenery, designing future buildings, realising site-specific sculptures and looking for strategies how to make the park an object of the public value. Europos Parkas, the idea first met with scepticism, eventually turned into a public institution, an organised structure that collects, upholds and exhibits works of art, develops educational activities, i.e. performs the functions of a museum.

Very soon, Europos Parkas had directions of its strategic activity and guidelines for landscape formation, the most important of which was to create the museum as a unified ensemble of nature and art. Europos Parkas strongly emphasises the connection between a work of art and landscape; sculptures are exhibited paying attention to the specifics of the relief and scenery and its opportunities. Artists are encouraged to create interactive, audience-involving works, works of site-specific or land art created for or adapted to particular spaces in the park.

Europos Parkas distinguishes itself with focus on the sculpture's spatial context and its proper display. The new quality of landscape is created by different means of artistic expression and providing every space with the individual character. The landscape of Europos Parkas is characterised with a narrative polyphony creating various methods of artistic dialogue.

LeWittu, Beverly Pepper. Šių žmonių specialiai Europos parkui sukurti darbai muziejui suteikė prestižo, atkreipė visuomenės dėmesį, leido suformuoti elitinio skulptūrų parko įvaizdį, palengvino skulptūrų paiešką, nes parkas įgavo tam tikrą reputaciją.

Pradėjęs savo projektą apie 1987 metus, G. Karosas jį įgyvendino vienas, iš valstybės institucijų sulaukęs tik simbolinės paramos. Privatus asmuo savarankiškai ėmėsi veiklos, už kurią paprastai atsako valstybės politika. Gintaro Karoso bei jo komandos dėka Europos parkas šiandien – vienas svarbiausių kultūros turistų masinimo objektų Lietuvoje. Po keliolikos muziejaus gyvavimo metų Lietuvos valstybė pripažino Europos parką nacionalinės reikšmės objektu.

Europos parko erdvė visada buvo atvira įvairioms meno praktikoms – čia rengti menininkų performansai gamtoje, vyko modernaus šokio spektakliai, specialios laikinos skulptūros parodos. Tačiau organiškiausias vyksmas Europos parke yra jo paties kitimas, judėjimas lėto, nesąlygiško šokio ritmu. Senos skulptūros miršta, vėl atgimsta, pasitinka naujas, ir visa tai vyksta ypatinga aura dvelkiančiame gamtos prieglobstyje – pakraštyje, kuris tapo centru.

Gintaro Karoso vaikystės piešinys. Akvarelė, 37,1 x 24,4 cm, 1979 m.
Gintaras Karosas' childhood drawing. Watercolour, 37,1 x 24,4 cm, 1979

The variety of the park's sceneries is also proved by a collection combining several tendencies of modern art. The collection is constantly expanding with a help of sculpture symposiums, residencies, specific projects with the Lithuanian and foreign sculptors. The park frequently looks for sculptures in international symposiums. Works created during symposiums usually stay in the park. The first symposiums reflected traditional tendencies of fine art, the experience of modernist sculpture, while the recent ones showed more manifestations of the contemporary art. Another way to look for exhibits is individual commissions for sculptures, implementation of special projects, and initiation of sculpture contests. Gintaras Karosas manages to bring to life highly ambitious ideas, such as cooperation with celebrities of modern art – Dennis Oppenheim, Magdalena Abakanowicz, Sol LeWitt, Beverly Pepper. Their works dedicated specially to Europos Parkas gave prestige to the museum, spotlighted it and formed the image of the elite sculpture park. The reputation also facilitates the search for sculptures.

Having started his project around 1987, Gintaras Karosas has implemented it all by himself with only symbolic support of the state institutions. The private person has individually started work, which is usually the responsibility of the state policy. Thanks to Gintaras Karosas and his team, today Europos Parkas is one of the main cultural tourist attractions in Lithuania. After fourteen years of existence, the State of Lithuania finally acknowledged Europos Parkas as the object of state significance.

The space of Europos Parkas has always been open to various art practices – it has seen artists' performances in the nature, performances of modern dance, special temporary exhibitions of sculptures. The most organic process in Europos Parkas, however, is its transformation, moving in a rhythm of a slow and unconditioned dance. Old sculptures die, reborn, meet new ones – and all of this happens in the nature sanctuary permeated with the special aura, in the periphery which has become the centre.